

שיאלות עם תשובות קצרות!

דבר העורך

זה כבר לא סוד, כבר מספר שנים של עיון וליבון הלכות ענייית אמון על ידי כל כך הרבה תלמידי חכמים, שאלות שהועלו, תשובות שהושבו, כשנתיים של פרסום שבועי בממות פרסום שונות, הגענו כבר בס"ד למצב שהציבור יצרו מצב שהם חלק אינטגרלי מאמון כהלכה הן בחלק המעשי, אפשר לומר שאין ציבור בארץ ואולי גם בעולם - שאין אצלם התעוררות לנושא ענייית אמון כהלכה, והן בחלק הלימודי, כמות השאלות הנשלחות, כמו בקשות להצטרף למעגל הלומדים ומקבלי הפרסומים השבועי, יצר מצב שאמון כהלכה הוא עניין כלל ישראלי, והיות וכל זה לא שלנו הוא, אלא של הציבור, נשתף את הציבור בכמה שאלות, וכבר אמרו בגמרא (סנהדרין צ"א:) כל המונע הלכה מכל אחד מישראל כאילו גוזלו מנחלת אבותיו, שנאמר תורה צוה לנו מורשה קהילת יעקב, מורשה - הוי אומר התורה יודשה היא לכל ישראל!

נשימה כמובן לתגובות הקוראים וברוב עם הדרת מלך!

שאלה א -

שתיתית המקדש היין תו"כ עניית האמון?

במאמר ההסבר על אמון יתומה [אות ג], נאמר שלפני סיום האמון עדיין לא הסתיימה הברכה עצמה, כי האמון הוא חלק מהברכה, [לכן עניית האמון חייבת להשתייך לברכה ולהתחבר אליה, ולא ניתן לענות לאחר שעבר זמן ארוך מסיום הברכה] לאור זאת התעורר אצלינו פולמוס ארוך האם מותר למקדש לשנות מייין הקידוש קודם שסיימו העונים את עניית האמון, שכן אם לא הסתיימה הברכה איך הוא שותה באמצע הברכה?

תשובה א -

אין הנוצע רשאי לבצוע קודם שסיימו כל העונים כהלכה את ענייתם, לפי שצריך שתכלה הברכה כשהפת שלמה, וה"ה שצריך שתסתיים הברכה על כוס שלמה, ואין לשנות מכוס של ברכה [קידוש, הבדלה, זימון, קידושין וברית מילה וכל המצוות מולן] לפני שסיימו העונים את ענייתם, המאריך יותר מדאי בשיעור שאין משמעות התיבה נשמעת - אין צריך להמתין עליו שכן אין ענייתו נחשבת לחלק מהברכה, אבל אין דבר זה מצינו כל כך וראה מאמר אמון קצרה וארוכה בקצרה, ובמקו"א בארוכה. (שו"ע קס"ז סעיף ט"ז, ובמשנ"ב שם ס"ק פ"ה. ושיעור המאריך יותר מדאי, נתבאר בשו"ע ס' קכ"ד סעיף ח', דהיינו שאין משמעות התיבה נשמעת. ואין על זה שם עניה - נשמ"א ס' ו' ס"ק א').

שאלה ב -

המתנת המהנים לאמון של שים שלום חובה?

אני כהן ורואה חברי יורדים מהדוכן באמצע ברכת שים שלום, וזכרני ששמעתי פעם שאין לרדת לפני אמון של שים שלום - האם זה נכון? ואם כן - מדוע ברכת מהנים קשורה לאמון של שים שלום?

תשובה ב -

תקנת חכמים היא שלא יעקרו המהנים רגליהם לפני שסיים ש"ץ ברכת שים שלום, לכן כתב תרומת הדשן בשם רבו הקדוש רבי אהרן זללה"ה, שלא יעקרו רגליהם קודם שהסתיימה עניית אמון על ברכת

שים שלום, שהיא גמר הברכה, שכן כלשון הגמרא בברכות מ"ז. ל' כליל ברכה עד דכליל לאמון, הלכה זו מובאת בשו"ע סימן קכ"ח, ט"ז. בשעה זו עליהם לישא תפילה שתתקבל הברכה שבידנו את העם, כאמור בגמרא [סוטה ל"ט]. נוסח התפילה: "רבונו של עולם עשינו מה שגזרת עלינו, עשה אתה מה שהבטחתנו השקיפה ממעון קדשך מן השמים, וברך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתת לנו ארץ זבת חלב ודבש" ויאריכו בתחינה זו עד סיום ברכת השלום על ידי ש"ץ, ואם קשה לכהן להאריך כ"כ יאמר גם 'אדיר במרום וכו' כדי שעניית הציבור אמון על ברכת השלום תעלה גם על תחינת זו [שו"ע קכ"ח, ט"ז].

יעיין עוד בר"ה (ל"ב ע"א) 'ואומר עבודה והודאה וברכת מהנים' ומבואר שברכת "שים שלום" מכונה "ברכת מהנים", ששים שלום היא תפילה שתתקיים ברכת מהנים, ולכן נהגו בני אשכנז לאמרה רק כשיש נ"ב אבל במערבי אומרים 'שלום רב' ובמנהג שמעיקר הדין הזמן ראוי לנ"ב, רק אסרו מחשש שכרות, בזה נחלקו מנהג אשכנז וספרד אם בעיני נ"ב בפועל, ולא מתאים שהמהנים ירדו מהדוכן, בשעה שהש"ץ מתפלל שתתקיים ברכתם והציבור עונים ע"כ אמון. [קכ"ח, ט"ז, ובמ"ב ס"ק ט'. שו"ע קכ"ז ברמ"א, מטה משה, ובכתבים איתא לאמר לעולם שים שלום, וכ"ה מנהג ע"מ וז' חלק מבני אשכנז].

שאלה ג -

מו"מ בדברי כ"ק אדמו"ר מראחמסטריווקא שליט"א

לאחרונה פורסמו דברי כ"ק אדמו"ר מראחמסטריווקא על ידכם, בו נאמר שאם החזן מתחיל ברכה הבאה קודם שסיימו הקהל עניית האמון על ברכת הקודמת, הדבר פגום, כמו מי שמתחיל ברכה הבאה קודם שסיים ברכה הקודמת - ורציית לשאול:

1) א"כ כשהחזן מתחיל באמצע עניית אמון את הברכה הבאה, נהפכת עניית האמון של הקהל לאמון יתומה? וא"כ מה יעשו?
תשובה: אם העונה התחיל כדיו, כעת הוא מנהיג את הברכה ואין למברך כוח לנעול את הברכה לפני סיום ענייתו.

2) אולי יש למהר בעניית האמון למנוע מכשול כזה?

תשובה: עניית אמון במהירות זהו איסור בפנ"ע כמש"א בברכות מ"ז. אין עונין אמון קצרה, וכל העונה אמון קצרה יתקצרו ימי' - כגירסת רי"ף רא"ש ורמב"ם טושו"ע, ואין לו לעבור איסור ולהכניס את עצמו לידי סכנה בגלל החזן שעשה שלא כדיו.

3) אמון זה חלק מהברכה, אבל לכאורה חלק זה הינו מעלה ולא מעכב, שהרי ברכה שאין עליה עניית אמון ברכה כשרה היא, וא"כ מה הפגם?

תשובה: אכן להלכה, אין עניית האמון חלק מעכב בברכה, אולם הוא מצטרף לטובה ומשלים את הברכה, [ומעלה אותה לדרגה יותר גבוהה ונעלית כמבואר בזה"ק], וכתב הפרי מגדים (סי' קסז, ל"ז, ו-ל"ז) שכשיש עניית אמון, הברכה מתארכת אפילו שהוא לא מוציא אחרים בברכתו, ולכן כתב שגם המברך לעצמו, אינו רשאי לבצוע או לאכול או לשנות, קודם שיכלה אמון מפי העונים. (ועיין בזה גר"ז ומשנ"ב ס"ק פ"ד). אבל בברכה שמוציא בה אחרים מוסכם שעליו להמתין לעונים, ולא יתחיל ברכה הבאה קודם שסיימו את ענייתם, שהרי הם צריכים לשמוע את המשך. וכן בחזרת הש"ץ צריכים הציבור לשמוע את החזן, ועליו להמתין לרוב העונים לכהפח"ו ולכתחילה לכולם, דבריו הם איפה על המעלה שיש כשעונים אמון שלא לערב ולבלבל את הברכות וסדרן. [קס"ז, ט"ז, ובמ"ב שם, ובסימן קכ"ד ס"ק ל"ה, ובאה"ל שם ד"ה אין צריך.]

עבת שילום

האם בקדושה גם צריכים להמתין זה לזה ?

אינ להתחיל לענות: 'קדוש' קודם שסיים ש"ץ לומר:
'וקרא זה אל זה ואמר'

אינ להתחיל לענות: 'ברוך' קודם שסיים ש"ץ לומר:
'לעומתם משבחים ואומרים/ברוך יאמרו'

אינ להתחיל לענות: 'מלוך' קודם שסיים הש"ץ לומר:
'ובדברי קדשך כתוב לאמר'

זכור !

אינ לש"ץ למשוך בתיבות אלו וכן לא ינמיך את קולו,
כדי שיידעו הציבור בבירור מתי בדיוק עליהם לענות!

מקורות: מג"א בשם ספר חסידים,
ומ"ב סימן קכ"ה, סק"ב וסק"ג

גם החזן וגם הקהל, וכן בבית - כולנו מקדישים 2 שניות בין ברכה לברכה - לעניית אמן כהלכה!

לקבלת חומר ולשאלות ניתן לפנות למכון עניית אמן כהלכה: